

فرهنگ واژه‌ها

و اصطلاحات دبیرخانه

کمیته آموزش اجلاس مدیران دبیرخانه‌های نظام اداری کشور
آبان ۱۳۹۳

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُهُ
عَجَلُ رَحْمَتِهِ

تقریظ

به نام آنکه جان را فکری آفرید و خرد را آفرید
امروزه رسم مدح یک امر رایج و امروزی است. از آثار منتشره در حوزه‌های گوناگون، شاید به زعم برخی صاحب نظران شایسته نامیده شود. با وقوف بر این امر، صرفاً ذکر ضمیمه کتاب حاضر تحت عنوان "فرهنگ واژه‌ها و اصطلاحات دبیرخانه" مدنظر است. "فرهنگ دبیرخانه" دربردارنده اصطلاحات و واژه‌ها و روابط به امور دبیرخانه شامل نظام سخت افزاری، نرم افزاری و کاری دبیرخانه می‌باشد.

امروزه در نتیجه ظهور دبیرخانه الکترونیک، با تحول گسترده در مفاهیم و واژگان مواجه هستیم. بنا بر ضرورت شناسایی و ثبت این واژگان که در فرایند این تحول خلق شده‌اند، این واژه نامه به زیور طبع آراسته شده است تا دست اندرکاران این رشته با مراجعه به آن بتوانند نیازهای شغلی خود را برآورند و بر این مفاهیم مسلط گردند و از بررسی سایر آثار متنوع و مشابه بی‌نیاز شوند.

همچنین تحول بنیادین در نظام مکاتبات، صاحبان فن و علاقه مندان را به گونه‌ای فزاینده، بر گردآوری و ثبت واژگان جدید و احیاناً تغییر و تحول در اصطلاحات حاضر ترغیب خواهد نمود. پس اگرچه این نخستین بار است که فرهنگ اصطلاحاتی در این زمینه

گردآوری و منتشر می‌گردد. لزوم بازنگری آن به دلیل تحول روز به روز در جهت تعمیق و تحلیل داده‌ها امری بدیهی است.

خوشبختانه با درک ضرورت و اهمیت این امر، همکاران ما در کمیته آموزش اجلاس مدیران دبیرخانه‌های نظام اداری کشور، به بررسی و گردآوری کلمات و اصطلاحات پرکاربرد همت گماشته و به شیوایی به توضیح آنها پرداخته‌اند. این اثر ماحصل کار گروهی این عزیزان و در نوع خود، اثری ماندگار و قابل تحسین و تقدیر است. امید است فرهنگ‌های با این گستره از مفاهیم، نقیصه ناشی از عدم وجود چنین مجموعه‌ای در زمینه دبیرخانه را برطرف نماید.

همچنین نگارنده چنین اثری با این وسعت و دقت می‌تواند راهگشای آیندگانی باشد که قدم در این سرزمین پر از دانش گذاشته‌اند و موجد تقریب افکار و اندیشه‌ها در این زمینه خواهد بود.

مرتضی بانگ

معاون کل نهاد ریاست جمهوری

مقدمه

با ورود به هزاره سوم میلادی، بشر به برخی اسرار طبیعت دست یافته است لیکن همچنان در تکاپو است تا هر چه بیشتر بر اندوخته‌های خود بیفزاید و در این راستا بی‌وقفه تلاش می‌کند تا به دست بیشتری دست یابد. همه روزه اقیانوسی از اطلاعات از طریق مکاتبه، خطوط مخابراتی و شبکه‌های جهانی رایانه‌ای مبادله می‌گردد و روز به روز بر سرعت انتقال آن افزوده می‌شود. این نیز وجهی از واقعیت زندگی امروز است که از رهگذر آن، تخصیص‌های جدید در زمینه واژه‌هایی نو پدید می‌آید. توجه به سرعت در عصر ارتباطات و در قرن بیست و یکم و سالی که بخش قابل ملاحظه‌ای از دانش و فرهنگ با واسطه‌های الکترونیک شکل می‌گیرد، منوط می‌یابد استفاده از کوتاه‌ترین راه برای انتقال پیام‌ها و همچنین یکپارچگی درک مفهوم آن را بسیار گزیده است.

به اذعان بسیاری از صاحب نظران در حال حاضر حوزه فعالیت دبیرخانه از مبحث صرفاً دبیرخانه‌ای فراتر رفته و با ورود سیستم‌های اتوماسیون‌سازی و مباحث مدیریت دانش، مدیران و کارکنان دبیرخانه‌ها برای انجام وظایف بهینه خود نیازمند داشتن اطلاعات در حوزه‌های مختلف از جمله فناوری اطلاعات، مدیریت اسناد و... می‌باشند. دسترسی به این اطلاعات لازم است به منابع و مأخذ مختلف مراجعه کرده و هر یک را با وین را در مرجع اختصاصی خود جستجو نمایند. این کار علاوه بر صرف زمان بسیار کم است با کاستی‌هایی مواجه باشد و با اینکه بیش از صد سال از پیشینه دبیرخانه در ایران می‌گذرد و گسترش آن حتی به ایجاد رشته‌های آموزشی بایگانی، اسناد و دیگر حوزه‌های مرتبط منجر شده است، همچنان فرهنگ جامع و مفیدی که حاوی اصطلاحات، واژگان و تعابیر پرکاربرد این حوزه باشد، منتشر نشده است. این امر انگیزه‌ای شد تا کمیته آموزش اجلاس مدیران دبیرخانه‌های نظام اداری کشور با گردآوری کلمات و اصطلاحات مورد استفاده در

دبیرخانه‌ها در یک مجموعه، سهمی هر چند کوچک در حل این مشکل برداشته و برای تسهیل امر اطلاع رسانی گامی بردارد.

هدف از تدوین این فرهنگ به دست دادن تعریف اصطلاحات و ارائه اطلاعات مختصر و مفیدی در حوزه دبیرخانه است که صرف‌نظر از فواید آموزشی و آگاهی رسانی می‌تواند به توسعه فرهنگ و زبان مشترک در میان اهل دبیرخانه نیز کمک کند.

بدیهی است اجماع و برداشت یکسان از واژگان کلیدی راه را برای درک متقابل و همفکری و رسیدن به زبان مشترک و حتی ترویج و تأکید اهمیت و حساسیت این حوزه فراهم می‌سازد. امروزه در اغلب رشته‌های تخصصی علوم شاهد تهیه، تدوین و انتشار فرهنگ نامه‌های بسیار هستیم. این کار از سویی دستیابی سهل و سریع به مفاهیم و معنای واژگان تخصصی را برای اصحاب و طالبان آن رشته میسر می‌سازد و از سوی دیگر از نشست، آشفتگی، ابهام مفاهیم مختلف و گاه متضاد می‌کاهد و موجب ابهام زدایی می‌گردد.

مجموعه حاضر مفهوم، معنی، منش از شنصده کلمه را در بر می‌گیرد که از منابع متعدد جمع‌آوری شده است. این مجموعه ابتدا حاوی کلماتی رایج در مکاتبات اداری و همچنین تجهیزات و وسایل مورد استفاده در دبیرخانه و اصطلاحات مربوط به رایانه می‌باشد که کاربرد فراوانی در این حوزه دارند؛ بنابراین این مجموعه متضمن واژه‌ها و اصطلاحات رایج و کاربردی در دبیرخانه‌ها در حوزه‌های مکاتبات اداری، اسناد، حقوق اداری، مدیریت، فناوری اطلاعات و ارتباطات، اخلاق اداری، آشنایی و آشنایی است که البته تاکنون به صورت منسجم و منقح در دسترس نبوده است.

در این فرهنگنامه تلاش شده است تا اولاً واژه‌ها و مفاهیم که در هیچ فرهنگ نامه‌ای به آن پرداخته نشده یا از زاویه مورد نظر نگارندگان به آن نگریسته نشده است، گردآوری شود؛ ثانیاً تا حد امکان مراجعه به فرهنگ نامه‌های متعدد را کمتر سازد.

در گردآوری و تألیف واژه‌های حاضر در این مجموعه علاوه بر تحقیق، بررسی و مطالعه کتاب‌ها و دانشنامه‌های معتبر، از تجربیات مدیران و کارکنان با سابقه دبیرخانه دستگاه‌ها نیز استفاده شده است. از جمله ویژگی‌های این مجموعه وجود دو واژه نامه انگلیسی- فارسی و فارسی- انگلیسی است که این امر سبب تسريع و تسهيل در جستجوی لغات و مدخل‌ها نیز می‌گردد.

برای مدخل‌یابی و گردآوری واژه‌ها و عبارات، ابتدا واژه‌نامه‌های فارسی که تا حدودی به حوزه دبیرخانه نزدیک بودند بررسی و ارزیابی شده و از مدخل‌های مورد نیاز فیش‌برداری گردید، سپس در جلسات متعدد مورد بازنگری و واکاوی قرار گرفت.

در این فرهنگ‌نامه دو نوع مدخل وجود دارد: ۱. مدخل اصلی و ۲. مدخل ارجاعی. در مدخل اصلی اصطلاح و واژه مورد نظر شرح و توصیف شده است (برخی با معادل‌های کوتاه، بعضی با تشریح و توصیف) و در مدخل ارجاعی، اصطلاح فرعی به ترتیب الفبایی آورده شده به اصطلاح اصلی ارجاع داده شده است.

علی‌رغم کم‌شمار بودن افراد تهیه‌کنندگان برای تهیه مجموعه‌ای کامل، لیکن گستردگی و تنوع این واژه‌ها به دلیل ماهیت حوزه دبیرخانه که حوزه‌ای بین رشته‌ای یا چند رشته‌ای است - که از جنبه‌های مختلف مرتبط با آن می‌توان به چاپ و نشر، آرشیو، رایانه، ارتباطات، شبکه‌ها، سیستم، نظم‌های کامپیوتری و مدیریت و مانند آن اشاره کرد و همچنین با توجه به خلق روزافزون کلمات جدید، مجموعه نمی‌توان ادعا کرد که مجموعه‌ای کامل گردآوری شده است؛ کما این که هیچ فرهنگ‌نامه‌ای نمی‌تواند داعیه کامل بودن داشته باشد. علی‌رغم این امر سعی بر این بوده تا مهم‌ترین اصطلاحات و واژه‌ها با توجه به نیاز و استفاده‌شان در این مجموعه جای گیرد.

شایسته است از زحمات آقایان حسن قالیچیان، جواد مسوی، علی تهموری، حمیدرضا حاجی‌زاده، حسین وطن‌دوست، سردار رحمانی و خانم‌ها فاطمه نادلو، زهره الهیاری، فاطمه نوروزی لواسانی و فاطمه شجاعی‌مهر که در به ثمر رسیدن این مجموعه سهیم بوده‌اند، تشکر و قدردانی نمایم.